

დანაშაულობა და დანაშაულობის კონტროლი საქართველოში

მიხეილ გაბუნია

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
ასოცირებული პროფესორი,
სამართლის დოქტორი

შამილ ძამუკაშვილი

საქართველოს ტექნიკური უნივერსიტეტის
საჯარო მმართველობის დოქტორანტი

საკვანძო სიტყვები: კრიმინოლოგია, პრევენცია,
სამართალი

საქართველოში კრიმინოლოგიის მეცნიერების განვითარებამ რთული გზა განვლო. კრიმინოლოგიის, როგორც დამოუკიდებელი მეცნიერების ჩამოყალიბება დაიწყო 21-ე საუკუნის დასაწყისიდან, ხოლო 2010 წელს საქართველოს განათლებისა და მეცნიერების მინისტრის 2010 წლის N120/1 ბრძანებით დამტკიცებულ „ეროვნული საკვალიფიკაციო ჩარჩოს“ საფუძველზე იგი აღიარებულ იქნა სამართლის მიმართულების სისხლის სამართლის სპეციალობის ქვედარგად.

ქართულ კრიმინოლოგიას, როგორც დამოუკიდებელ მეცნიერებას, გააჩნია თავისი საგანი – დანაშაულობა და მიზანი – დანაშაულობის კონტროლი.

დანაშაულობის სახელმძღვანელო ცნება საქართველოში ჩამოყალიბებულია, როგორც უარყოფითი სოციალურ-სამართლებრივი მოვლენა, იგი არსებობს ადამიანთა საზოადოებაში, გააჩნია გარკვეული კანონზომიერებანი,

ხასიათდება რაოდენობრივი და თვისებრივი მაჩვენებლებით, ინვესს საზოგადოებისა და ადამიანებისათვის ნეგატიურ შედეგებს და მოითხოვს სპეციფიკურ სახელმწიფო და საზოგადოებრივ კონტროლს.¹

ჩვენი მოსაზრებით, კრიმინოლოგია დანაშაულობის ცნების განსაზღვრისას არ შეიძლება, რომ შემოიფარგლოს მხოლოდ სისხლის სამართლის კოდექსით განსაზღვრულ დანაშაულად ცნობილი ქმედებებით. დანაშაულობის თანამედროვე კრიმინოლოგიური განსაზღვრა უნდა ჩამოყალიბდეს, როგორც რთული სოციალურ-სამართლებრივი მოვლენისა, რომელიც აერთიანებს ორ მთავარ კრიტერიუმს - ერთი მხრივ, სისხლის სამართლის დანაშაულებს, ხოლო, მეორე მხრივ, განსაკუთრებით საშიშ დევიაციებს. საქართველოში ასეთებად მიჩნეულია ალკოჰოლიზმი, ნარკომანია, პროსტიტუცია, თვითმკვლელობანი და აზარტული თამაშები. დანაშაულობაში შემაჯავალი ამ ორი კრიტერიუმიდან თანაბარი მნიშვნელობა უნდა დაეთმოს ორივე მიმართულების კონტროლს, ვინაიდან, ღრმად ვართ დარწმუნებული, რომ დევიაციათა პრობლემის გადაჭრის გარეშე შეუძლებელი გახდება დანაშაულის პრევენცია.

დანაშაულობის კონტროლისას მთავარი ყურადღება უნდა დაეთმოს:

1. დანაშაულობის გამომწვევ მიზეზებზე გემოქმედებას, უფრო კონკრეტულად 3 მთავარი მიზეზის ნეიტრალიზაციას, კერძოდ, დანაშაულობის გამომწვევ სოციალურ-ეკონომიკურ, პოლიტიკურ და საკანონმდებლო ფაქტორებს;
2. დამნაშავის რესოციალიზაციას. თუმცა აქ აღსანიშნავია ის გარემოება, რომ დღევანდელ დღეს არის სასჯელის დიდი კრიზისი, სასჯელის ვერც ერთი მიზანი – სამართლიანობის აღდგენა, ახალი დანაშაულის თავიდან აცილება და დამნაშავის რესოციალიზაცია თავის

დანიშნულებას ვერ ამართლებს. სასჯელმთხოვნი პირების სრული უმრავლესობა გათავისუფლების შემდეგ კრიმინალურ საქმიანობას აგრძელებს იმავე უფრო უკეთ, ვიდრე ციხეში მოხვედრამდე. მაქსიმალურად, ციხე გამოდის კრიმინალური პროფესიონალიზაციის ადგილი და არა რესოციალიზაციის დაწესებულება. ამდენად, დანაშაულობის კონტროლის თვალსაზრისით, უპირატესობა უნდა მიენიჭოს სასჯელის ისეთ ალტერნატიულ ღონისძიებებს, როგორებიც არის მედიაცია და განრიდება.

რაც შეეხება დანაშაულობის კონტროლის კონკრეტულ ღონისძიებებს, მიგვაჩნია, რომ, უპირველეს ყოვლისა, უნდა განხორციელდეს მოსახლეობის სამართლებრივი კულტურის ამაღლება, არასრულწლოვანთა შორის კრიმინოლოგიური სწავლების დანერგვა და განვითარება (მე-9-10 კლასის მოსწავლეთათვის), საქართველოს რეგიონებში საზოგადოების ინფორმირება დანაშაულობის, მისი გამომწვევი მიზეზებისა და სოციალური კონტროლის ღონისძიებათა შესახებ, სისხლის სამართლის კოდექსის ლიბერალიზაცია და მისი განთავისუფლება ნაკლებად მძიმე კატეგორიის დანაშაულობათაგან, (აქ საუბარი გვაქვს იმ გარემოებაზე, რომ დეკრიმინალიზაციის შემდეგ მოხდეს მათი დარეგულირება ადმინისტრაციული ან სამოქალაქო წესით. მაგ. ჩვენი აზრით, არავითარ საჭიროებას არ წარმოადგენს ისეთ ქმედებათა სისხლის სამართლის წესით დაკვალიფიცირება, როგორცაა, მაგალითად „ნივთის დაზიანება ან განადგურება გაუფრთხილებლობით“, საქართველოს სისხლის სამართლის კოდექსის 259 მუხლი) და სხვა ნაკლებად მძიმე კატეგორიის მიკუთვნებული დანაშაულები, ისინი არ წარმოადგენს საზოგადოებისათვის დიდ საფრთხეს და, ამდენად, აბსოლუტურად საკმარისი იქნებოდა მათი ადმინისტრაციულ-სამართლებრივი ან სამოქალაქო სამართლებრივი წესით მოგვარება. მთავარი ყურადღება უნდა

მ. ბაბუნია, შ. ძამუჯაშვილი

1 იხ. წულაია ზ., 2005. კრიმინოლოგია (ზოგადი და კერძო ნაწილი). გამომცემლობა ინტელექტი. თბილისი, გვ 58.

დავუთმობთ მძიმე და განსაკუთრებით მძიმე კატეგორიას მიკუთვნებულ დანაშაულს. ასევე სასჯელის სახეებიდან სისხლის სამართლის კოდექსში მხოლოდ თავისუფლების აღკვეთის დატოვებას. უვადო თავისუფლების, როგორც სასჯელის სახის გაუქმებასა და დანაშაულთათვის მაქსიმალური სასჯელის განსაზღვრას 10-15 წლით. სასჯელის აღსრულების დაწესებულებებში პატიმართათვის კონკრეტულ ხელობათა შესწავლის ორგანიზებას, რათა სასჯელმოხდილი პირები გახდნენ კონკურენტუნარიანი შრომის ბაზარზე და ისინი დაასაქმონ სასჯელის მოხდის შემდეგ. ნასამართლობის, როგორც სასჯელის შედეგის გაუქმება და, რაც მთავარია, კრიმინოლოგიური ექსპერტიზის

სახელმწიფო ცენტრის ჩამოყალიბება, სადაც კანონპროექტები, (განსაკუთრებით სისხლისა და ადმინისტრაციული) შემუშავების სტადიაზე წინასწარ გაივლიან კრიმინოლოგიურ ექსპერტიზას იმ მიზნით, რომ დადგინდეს, რას გამოიწვევს კონკრეტულ კანონთამიღება მომავალში – დანაშაულთა ესკალაციას თუ მის პრევენციას, ასევე დანაშაულობის გამომწვევი მიზეზების სიღრმისეული კვლევა და კონტროლის ღონისძიებათა შემუშავება. ამ კუთხით კრიმინოლოგიურ რეკომენდაციათა გაცემა სახელმწიფო ორგანოებისა და დაწესებულებებისათვის. აღნიშნული ღონისძიებების განხორციელება დიდ წვლილს შეიტანს საქართველოში დანაშაულობის ეფექტური კონტროლის საქმეში.

CRIMINOLOGY, LAW, PREVENTION CRIMINALITY AND CRIMINALITY CONTROL IN GEORGIA

Mikheil Gabunia

*Associate Professor at Georgian Technical University,
Doctor of Law*

Shamil Dzamukashvili

*PhD candidate in Public Management at Georgian Technical
University,*

RESUME

Determination of the problem of crime has the greatest criminological and legal importance. First of all, it must be determined what we are dealing with the phenomenon of crime and only

after these we must discuss about the causing reasons of criminality and social control measures. We formulated the criminal notion of crime as a difficult socio-legal phenomenon, which will bring together the two main criteria – criminal offenses on the one hand, and on the other hand its particularly dangerous deviation, in Georgia as such are

considered alcoholism, drug addiction, prostitution, suicide and gambling games.

From these two criteria of criminality the equal importance should be given to both directions of control, because we are confident that it will be impossible to prevent crime without solving the problem of deviation.

ა. ბაბუნია, შ. ძამუჯანაშვილი

NOTES:

1. See: Tsulaia Z., 2005. Criminology (General and Private part). Publishing House Intellect. Tbilisi, p. 58. (In Georgian)